

Challenges and Potentials of Cultural Diversity in Multicultural Schools in Iran: A Qualitative Narrative of Principals' Experiences

Seyed Jamal Barkhoda¹, Maryam Sadat Ghoraiishi Khorasgani² & Sirous Moradkhah^{*}

1. Assistant Professor of Educational Management, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.
- * Associate Professor, Department of Educational Administration and Planning, Faculty of Education and Psychology, Alzahra University, Tehran, Iran.
2. Corresponding Author: Ph.D. Student in Educational Management, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran. Email: sirous.moradkhah@gmail.com

Abstract

Objectives: The ethnic and linguistic diversity in Iran, particularly in Sanandaj, Kurdistan province, presents valuable opportunities for multicultural education in schools. Schools can foster mutual understanding and empathy among students by organizing cultural celebrations, introducing local cultural heritage, and collaborating with indigenous cultural institutions. This diversity stems from the varied ethnic, linguistic, religious, and social backgrounds of both learners and educational personnel in Iran. Embracing and managing this cultural diversity can offer numerous benefits to educational organizations. For instance, it can lead to increased creativity, innovation, and mutual understanding within these organizations. Therefore, this research, from the perspective of educational administrators, explores the challenges and opportunities of accepting cultural diversity in Iranian educational organizations.

Materials and Methods: This is an interpretive and qualitative study conducted using a narrative approach with a pre-narrative sub-strategy. The participants were 20 experienced managers (10 men and 10 women). Purposive sampling (heterogeneous) was employed to achieve maximum diversity. Semi-structured interview protocols were used to collect data, which continued until theoretical saturation was reached. Additionally, data coding was performed using Brown and Clark's model through thematic analysis. Finally, the collected data was analyzed using the MAXQDA 20 software.

Discussion and Conclusion: This research examined the narratives of school managers regarding the concept of cultural diversity in the school environment. The researchers explored three main questions: First, managers' understanding and perception of the concept of cultural diversity; second, the opportunities and fundamental capabilities associated with the concept of cultural diversity; and third, the obstacles and challenges arising from the concept of cultural diversity in the school environment. Managers believed that to achieve this concept, a thorough understanding of learners' ways of working and the acceptance of cultural diversity within the school context is of paramount importance. The results showed that four

Barkhoda, S. J., Ghoraiishi Khorasgani, M.S. & Moradkhah, S. (2025). Challenges and Potentials of Cultural Diversity in Multicultural Schools in Iran: A Qualitative Narrative of Principals' Experiences. *Journal of Management and Planning In Educational System*, 18(1), 123-144. doi: [10.48308/mpes.2025.236589.1488](https://doi.org/10.48308/mpes.2025.236589.1488)

overarching narratives, namely cultural enrichment, cultural identity, cultural exchange, and cultural empathy, could be extracted from the understanding and perception of the concept of cultural diversity. Despite the diversity of overarching narratives, the primary challenge associated with the concept of cultural diversity is cultural biases, diverse cultural needs, a lack of cultural familiarity, and cultural communication barriers. Ultimately, participants emphasized concepts such as the exchange of knowledge and experiences, the development of intercultural skills, creating a sense of belonging and solidarity, and improving the quality of education as their capabilities and opportunities.

Keywords: Cultural Diversity, School Managers, Educational Organizations.

چالش‌ها و قابلیت‌های تنوع فرهنگی در مدارس چند فرهنگی ایران: روایتی کیفی از تجربه مدیران

سیدجمال بارخدا، مریم سادات قریشی خوراسگانی^۱ و سیروس مرادخواه*

۱. استادیار مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران
 ۲. دانشیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران
- * نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران
sirous.moradkhah@gmail.com

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف بررسی چالش‌ها و فرصت‌های پذیرش تنوع فرهنگی در سازمان‌های آموزشی ایران از منظر مدیران آموزشی انجام شده است. در ایران (استان کردستان - سنندج)، تنوع قومیتی و زبانی ایجاد فرصت‌های ارزشمندی برای آموزش چندفرهنگی بعنوان یک فرصت در مدارس فراهم کرده است. مدارس می‌توانند با برگزاری جشن‌های فرهنگی، معرفی میراث فرهنگی محلی و همکاری با نهادهای فرهنگی بومی، درک متقابل و همدلی میان دانش‌آموزان را ترویج کنند. این تنوع ناشی از تفاوت‌های قومی، زبانی، مذهبی و اجتماعی فراگیران و کارکنان آموزشی در ایران می‌باشد. در استان کردستان و به ویژه در شهر سنندج به عنوان مرکز این استان، تنوع قومیتی و زبانی ایجاد فرصت‌های ارزشمندی برای آموزش چندفرهنگی بعنوان یک فرصت در مدارس فراهم کرده است. پذیرش و مدیریت این تنوع فرهنگی می‌تواند فواید متعددی برای سازمان‌های آموزشی داشته باشد. به عنوان مثال، می‌تواند منجر به افزایش خلاقیت، نوآوری و درک متقابل در این سازمان‌ها شود. بنابراین، این پژوهش از منظرگاه مدیران آموزشی، به بررسی چالش‌ها و فرصت‌های پذیرش تنوع فرهنگی در سازمان‌های آموزشی ایران می‌پردازد. در محیط‌های آموزشی مدارس ایران، تنوع فرهنگی به صورت گسترده‌ای مشاهده می‌شود. این تنوع می‌تواند ناشی از تفاوت‌های قومی، زبانی، مذهبی و اجتماعی بین دانش‌آموزان، معلمان و سایر کارکنان مدرسه باشد. به طور مثال، در مدارس شهرهای چندفرهنگی مانند سنندج، تهران، اصفهان و ... دانش‌آموزانی از اقوام مختلف مانند فارس، ترک، کرد و ... حضور دارند که هر کدام دارای فرهنگ، زبان و آداب و رسوم متفاوتی هستند.

مواد و روش‌ها: این پژوهش تفسیری و کیفی است که با راهبرد روایت‌نگاری و خرده راهبرد پیش روایت انجام شد. مشارکت‌کنندگان این پژوهش مدیران مدارس شاغل در مدارس (کردستان) بودند، برای این کار از سوی آموزش و پرورش لیستی از مدیران این منطقه که تجربیات زیادی در این عرصه داشتند، دریافت گردید که ۲۰ نفر «۱۰ مرد و ۱۰ زن» از آنان که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ شاغل بودند، به روش نمونه‌گیری متوالی یا متواتر و هدفمند تا رسیدن به اشباع نظری دعوت به مصاحبه شدند. ملاک و معیار انتخاب آنان، داشتن تجربه‌های ژرف محیط مدارس با تنوع فرهنگی بالا بود. همچنین برای گردآوری داده‌ها از یک منشور مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده گردید. افزون بر این، کدگذاری داده‌ها با استفاده از الگوی براون و کلارک و سرانجام داده‌های گردآوری شده با نرم افزار MAXQDA ۲۰ تجزیه و تحلیل شدند. از تحلیل مضامین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها به دنبال یک فرآیند شش مرحله‌ای بهره گرفته شد که بر اساس آن تلاش گردید تا مضامین پایه، مضامین سازماندهنده و مضامین فراگیر استخراج گردد. همچنین این روش در ابتدا توسط براون و کلارک (۲۰۱۲) توسعه یافت. این فرآیند منجر به آشنایی،

تولید مضامین، بررسی مضامین، تعریف و نامگذاری مضامین و در نهایت تهیه گزارش شش مرحله‌ای است که آنها برای جمع‌بندی مناسب داده‌ها معرفی کردند.

بحث و نتیجه‌گیری: در این تحقیق، توجه به روایت‌های مدیران مدارس از مفهوم تنوع فرهنگی در محیط مدرسه مورد بررسی قرار گرفت. در این پژوهش، محققان سه پرسش اصلی را مورد بررسی قرار دادند: اول، درک و تصور مدیران از مفهوم تنوع فرهنگی؛ دوم، فرصت‌ها و قابلیت‌های اساسی مرتبط با مفهوم تنوع فرهنگی؛ و سوم، موانع و چالش‌های موجود در پی مفهوم تنوع فرهنگی در محیط مدرسه. مدیران باور داشتند که برای دستیابی به این مفهوم، شناخت کافی از نحوه فعالیت یادگیرندگان و پذیرش تنوع فرهنگی در بافت مدرسه از اهمیت بالایی برخوردار است. نتایج نشان داد که چهار فرا روایت تحت عناوین غنای فرهنگی، هویت فرهنگی، تبادل فرهنگی و همدلی فرهنگی از درک و تصور مفهوم تنوع فرهنگی قابل احصاء بود. با وجود گوناگونی فرا روایت‌ها، چالش اساسی در پی مفهوم تنوع فرهنگی مستلزم تعصبات فرهنگی، نیازهای متنوع فرهنگی، عدم آشنایی فرهنگی موانع ارتباطی فرهنگی است. و نهایتاً تأکید آنان در ضمن قابلیت‌ها و فرصت‌ها بر مفاهیمی نظیر تبادل دانش و تجربیات، توسعه مهارت‌های بین‌فرهنگی، ایجاد احساس تعلق و همبستگی، بهبود کیفیت آموزش بود که مشارکت‌کنندگان بدان تأکید می‌ورزیدند.

کلید واژه‌ها: تنوع فرهنگی، مدیران مدارس، سازمان‌های آموزشی، آموزش چندفرهنگی، کردستان.

مقدمه

تنوع فرهنگی به شکلی گسترده در محیط‌های آموزشی مدارس ایران به چشم می‌خورد. این گوناگونی می‌تواند ریشه در تفاوت‌های قومی، زبانی، مذهبی و اجتماعی میان دانش‌آموزان، معلمان و دیگر کارکنان مدرسه داشته باشد. برای نمونه، در مدارس شهرهای چندفرهنگی نظیر سنج، تهران، اصفهان و غیره، دانش‌آموزانی با پیشینه‌های قومی گوناگون همچون فارس، ترک، کرد و... حضور دارند که هر یک حامل فرهنگ، زبان و آداب و رسوم خاص خود هستند. افزون بر این، معلمان مدارس نیز ممکن است از زمینه‌های فرهنگی متنوعی آمده باشند. بنابراین، تنوع فرهنگی در محیط‌های آموزشی ایران یک واقعیت انکارناپذیر است (جوادی و همتیار، ۱۳۹۸). این تنوع ناشی از تفاوت‌های قومی، زبانی، مذهبی و اجتماعی فراگیران و کارکنان آموزشی در ایران می‌باشد. پذیرش و مدیریت این تنوع فرهنگی می‌تواند فواید متعددی برای سازمان‌های آموزشی داشته باشد. به‌عنوان مثال، می‌تواند منجر به افزایش خلاقیت، نوآوری و درک متقابل در این سازمان‌ها شود (اسماعیلی و هاشمی، ۱۳۹۵). اما در عین حال، عدم توجه به آن می‌تواند به تعارضات و چالش‌های فرهنگی، ارتباطی و مدیریتی نیز منجر گردد (امیریان زاده و همکاران، ۱۳۹۶). تنوع فرهنگی در مدارس ایران، به خصوص در استان کردستان، چالش‌های زیادی ایجاد می‌کند که معلمان و مدیران مدارس با آن مواجه هستند. براساس تحقیقات اخیر (امیریان زاده و همکاران، ۱۳۹۶؛ حسین پور و همکاران، ۱۳۹۷)، برخی از این چالش‌ها عبارت‌اند از: تفاوت‌های زبانی و مشکلات ارتباطی بین دانش‌آموزان و معلمان که از پیش‌زمینه‌های فرهنگی متفاوتی برخوردارند (اسماعیلی و هاشمی، ۱۳۹۵). تفاوت‌های در سبک‌های یادگیری و ترجیحات آموزشی دانش‌آموزان از فرهنگ‌های مختلف (عمومی و مزیانی، ۱۳۹۸). چالش‌های مدیریت کلاس‌های درس چندفرهنگی و تنوع رفتارها و انتظارات دانش‌آموزان (جوادی و همتیار، ۱۳۹۹). مانع اجرای برنامه‌های آموزش چندفرهنگی در مدارس، علاوه بر کمبود آموزش‌های تخصصی معلمان و منابع آموزشی مناسب (حسین پور و همکاران، ۱۳۹۷)، رویکرد یکسان‌سازی در نظام آموزشی نیز می‌باشد که می‌تواند مانعی در پذیرش و اجرای مؤثر آموزش چندفرهنگی تلقی شود. در استان کردستان و به‌ویژه در شهر سنج به‌عنوان مرکز این استان، تنوع قومیتی و زبانی ایجاد فرصت‌های ارزشمندی برای آموزش چندفرهنگی به‌عنوان یک فرصت در مدارس فراهم کرده است. مدارس می‌توانند با برگزاری جشن‌های فرهنگی، معرفی میراث فرهنگی محلی و همکاری با نهادهای فرهنگی بومی، درک متقابل و همدلی میان دانش‌آموزان را ترویج کنند. هم‌چنین، ادغام موضوعات چندفرهنگی در سرفصل‌های درسی مختلف، درک همه جانبه فرهنگ‌ها را در میان دانش‌آموزان ارتقا می‌دهد (شکوری و عظیمی، ۱۳۹۸). آموزش چندفرهنگی به‌عنوان رویکردی جامع برای افزایش تعامل و درک بین فرهنگ‌ها در محیط آموزشی شناخته می‌شود (بانکس، ۲۰۱۹). این رویکرد بر این ایده استوار است که آموزش باید به‌گونه‌ای طراحی شود که به شناخت، درک و احترام متقابل بین اقلیت‌ها و اکثریت‌های فرهنگی کمک کند (گی، ۲۰۱۸). هم‌چنین مفهوم انسجام اجتماعی نیز در این مطالعه مورد توجه قرار گرفته است. انسجام اجتماعی به میزان همبستگی و همکاری بین اعضای جامعه اشاره دارد (شیفر و واندربول، ۲۰۱۷). در محیط مدارس، انسجام اجتماعی به معنای میزان همکاری و تعامل بین دانش‌آموزان از پیشینه‌های فرهنگی متفاوت است. مدیران مدارس نقش کلیدی در ایجاد محیطی دارند که تنوع فرهنگی را تقویت و از آن حمایت می‌کند (اسکنلان و لویز، ۲۰۱۵). این مدیران باید به‌عنوان رهبران تحول در راستای عدالت آموزشی و آموزش چندفرهنگی عمل کنند. به‌طور خاص، مدیران مدارس باید فرهنگ مدرسه‌ای را ایجاد کنند که به‌طور فعال

1. Banks
2. Gay
3. Schiefer & van der Noll
4. Scanlan & López

از تنوع فرهنگی و زبانی دانش‌آموزان حمایت کند (خلیفه^۱ و همکاران، ۲۰۱۶) این امر شامل طراحی برنامه درسی و فعالیت‌های مرتبط با تنوع فرهنگی می‌شود. در استخدام و حفظ کارکنان متنوع از لحاظ فرهنگی و زبانی تلاش کنند تا بازتابی از جامعه محلی باشد (سوریس واسکلان^۲، ۲۰۱۵). آموزش و توسعه حرفه‌ای را برای معلمان فراهم کنند که به آن‌ها کمک کند با موضوعات مربوط به تنوع فرهنگی و عدالت آموزشی به‌طور مؤثر برخورد کنند. مطالعات قبلی بر اهمیت تنوع فرهنگی در مدارس تأکید کرده‌اند. یک مطالعه نشان داده است که ارائه برنامه‌های آموزشی جامع در زمینه تنوع فرهنگی می‌تواند به افزایش پیشرفت تحصیلی، افزایش مشارکت دانش‌آموزان و بهبود سلامت روانی از پیامدهای مثبت آموزش چندفرهنگی است (گی^۳، ۲۰۱۰؛ لادسون-بیلینگز^۴، ۱۹۹۵؛ نیتو و بود^۵، ۲۰۱۸؛ حسینی و همکاران، ۱۴۰۲؛ محمدی و عزیزی، ۱۴۰۳؛ گارسیا و عباس^۶، ۲۰۲۳؛ بنکز و بنکز^۷، ۲۰۲۴). هم‌چنین مطالعات نشان می‌دهند که آموزش معلمان در زمینه روش‌های تدریس فرهنگی پاسخگو می‌تواند به بهبود درک آن‌ها از تنوع فرهنگی و بهبود ارتباط با دانش‌آموزان از پس زمینه‌های متنوع کمک کند (دارلینگ-هموند^۸ و برانسفورد^۹، ۲۰۰۵؛ گی و کرکلند^{۱۰}، ۲۰۰۳). افزون بر این، تحقیقات نشان می‌دهند که ایجاد محیط مدرسه‌ای که به‌طور فعال از تنوع فرهنگی حمایت می‌کند، به افزایش حس تعلق و مشارکت دانش‌آموزان منجر می‌شود (بوکر^{۱۱}، ۲۰۰۶؛ استرمن^{۱۲}، ۲۰۰۰). در مجموع، این مطالعات گسترده بر اهمیت برنامه‌های آموزشی و محیطی در مدارس که به‌طور فعال از تنوع فرهنگی حمایت می‌کنند، تأکید می‌کنند. نقش خطیر مدیریت این تنوع فرهنگی در مدارس از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مدیران مدارس باید بتوانند این تنوع را به‌عنوان یک فرصت ببینند و آن را به نفع یادگیری و رشد دانش‌آموزان بهره‌برداری کنند. این امر نیازمند مهارت‌های خاصی از سوی مدیران در زمینه برقراری ارتباط مؤثر، ایجاد محیطی امن و مثبت، و هم‌چنین طراحی برنامه‌های آموزشی و فرهنگی مناسب است. در غیر این صورت، تنوع فرهنگی می‌تواند به چالش‌هایی مانند سوء تفاهات، تبعیض و تعارضات بین گروه‌های مختلف در مدرسه منجر شود. با وجود اهمیت موضوع پذیرش تنوع فرهنگی در سازمان‌های آموزشی ایران، پژوهش‌های محدودی به بررسی ابعاد چندگانه آن پرداخته‌اند (عمویی و مزینانی، ۱۳۹۸). اکثر مطالعات انجام شده در این زمینه به صورت کمی و تک‌بعدی بوده و بر روی جنبه‌های خاصی از موضوع تمرکز کرده‌اند. هم‌چنین، تجارب واقعی مدیران آموزشی در زمینه مدیریت این تنوع فرهنگی کمتر مورد توجه قرار گرفته است (حسین‌پور و همکاران، ۱۳۹۷). بنابراین، این پژوهش با رویکرد کیفی و از منظر مدیران آموزشی، به بررسی چالش‌ها و فرصت‌های پذیرش تنوع فرهنگی در سازمان‌های آموزشی (مدارس) ایران می‌پردازد.

-
1. Khalifa
 2. Theoharis & Scanlan
 3. Gay
 4. Ladson-Billings
 5. Nieto & Bode
 6. Garcia & Abbas
 7. Banks & Banks
 8. Darling-Hammond
 9. Bransford
 10. Gay & Kirkland
 11. Booker
 12. Osterman

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش رویکردی تفسیری و کیفی اتخاذ کرده و راهبرد به‌کارگرفته‌شده، روایت‌نگاری با خرده‌راهبرد پیش‌روایت بوده است. در پیش‌روایت، روش کار بدین صورت است که راوی، داستانی خُرد را که در گذشته روی داده است، روایت کرده و اثر آن را بر رفتار خود پس از آن بازگو می‌کند. این روش ریشه در دانش‌شناسی پراگماتیستی دارد. در واقع، روایت نیازمند پیرنگ، توالی و سازمان است؛ ولی در پیش‌روایت، داستان ما تکه‌تکه، مقطعی و غیرخطی است. داستان خُرد به داستان‌های زندگی انسان‌های معمولی می‌پردازد، نه قهرمانان و بزرگان. از این‌رو، تصویری از زندگی واقعی مردم را بر روی بخشی از زمین نشان داده و فهم ما را از زندگی خود و دیگران پخته‌تر می‌گرداند. پیش‌روایت به برهه‌ای از زندگی فرد می‌پردازد که دیگر نمی‌توان گفت «واقعاً» چه روی داده، ولی زمینه‌ساز روایت‌های ما است (بامبرگ^۱، ۲۰۲۰).

مشارکت‌کنندگان: مشارکت‌کنندگان در این پژوهش، مدیران مدارس شاغل در استان کردستان بودند. بدین‌منظور، آموزش و پرورش لیستی از مدیران با تجربه در ناحیه ۲۱ را در اختیار قرار داد. از این میان، ۲۰ نفر (۱۰ مرد و ۱۰ زن) که در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ مشغول به خدمت بودند، به روش نمونه‌گیری متوالی و هدفمند تا رسیدن به اشباع نظری برای مصاحبه دعوت شدند. معیار انتخاب این افراد، داشتن تجربه‌های عمیق در محیط‌های آموزشی با تنوع فرهنگی بالا بود. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش

ردیف	سن	جنس	سابق شغل	مدرک تحصیلی
۱	۵۳	مرد	۸	کارشناسی
۲	۳۲	زن	۶	کارشناسی ارشد
۳	۳۷	زن	۷	کارشناسی
۴	۵۸	زن	۵	کارشناسی
۵	۴۳	مرد	۹	کارشناسی
۶	۴۱	زن	۵	کارشناسی ارشد
۷	۵۰	مرد	۶	کارشناسی
۸	۴۷	زن	۸	کارشناسی
۹	۴۳	مرد	۵	کارشناسی
۱۰	۳۷	زن	۵	کارشناسی
۱۱	۴۸	زن	۹	کارشناسی
۱۲	۳۵	زن	۶	کارشناسی
۱۳	۴۴	مرد	۸	کارشناسی ارشد
۱۴	۴۹	زن	۷	کارشناسی
۱۵	۳۵	مرد	۵	کارشناسی
۱۶	۳۳	زن	۶	دکتری
۱۷	۲۸	زن	۳	کارشناسی

دکتری	۷	مرد	۴۸	۱۸
کارشناسی ارسد	۵	مرد	۴۰	۱۹
کارشناسی	۴	مرد	۳۲	۲۰

جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها: برای گردآوری داده‌ها از شکلی از مصاحبه روایتی که دوره‌ای خواننده می‌شود بهره گرفته شد. پرسش راه‌انداز روایت، پرسش از یک تجربه تکان‌دهنده در محیط مدرسه بود که به یک تصمیم‌گیری فرهنگی انجامیده و اثر آن تصمیم نقشی ماندگار بر کنش‌های شخص معلم داشته است. پس از بازگویی روایت اصلی، پرسش‌های مکمل دیگری مطرح شد تا آن بخش‌هایی که ناقص بوده روشن شود. سرانجام در این فرایند مرحله سنجش‌گری آغاز شد در آن مصاحبه‌شونده با پرسش سؤالاتی برای تفسیر نظری آنچه رخ داده، به چالش کشیده می‌شد. هم‌چنین یک مصاحبه نیمه ساختاریافته برای دسترسی به اطلاعات و دسترسی عمیق در مورد این پدیده انجام شد که به تیم تحقیقاتی فرصت بیشتری برای توضیح بیشتر در مورد موضوع می‌دهد و به ما امکان می‌دهد سؤالات بیشتری بپرسیم. بنابراین، یک پروتکل مصاحبه براساس ۳ سؤال اصلی پژوهش زیر به‌عنوان ابزار اکتشافی در این تحقیق تدوین شد:

- مشارکت‌کنندگان چه تصویری از مفهوم تنوع فرهنگی دارند؟ (درک)
- بر پایه‌ی روایت‌های مدیران موانع و چالش‌های موجود در پذیرش تنوع فرهنگی کدام‌اند؟ (چالش‌ها)
- چه قابلیت و فرصت‌هایی در پی وجود تنوع فرهنگی توسط مشارکت‌کنندگان گزارش شده است؟ (فرصت‌ها)

از تحلیل مضامین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها به دنبال یک فرآیند شش مرحله‌ای بهره گرفته شد که براساس آن تلاش گردید تا مضامین پایه، مضامین سازماندهنده و مضامین فراگیر استخراج گردد، هم‌چنین این روش در ابتدا توسط براون و کلارک^۱ (۲۰۱۲) توسعه یافت. این فرآیند منجر به آشنایی، کدگذاری، تولید مضامین، بررسی مضامین، تعریف و نام‌گذاری مضامین و در نهایت تهیه گزارش شش مرحله‌ای است که آن‌ها برای جمع‌بندی مناسب داده‌ها معرفی کردند.

فرآیند: فرآیند کدگذاری داده‌ها با استفاده الگوی برون و کلارک (۲۰۱۲). انجام گرفت. این الگو چهارچوبی است که برای تحلیل مضمون استفاده می‌شود. مراحل این نوع الگو در تحقیق حاضر را می‌توان در مراحل زیر خلاصه کرد.

۱. فایل‌های صوتی ضبط شده کلمه به کلمه رونویسی شدند.
۲. رونوشت‌ها جمله به جمله مورد مطالعه قرار گرفتند و تمام جملات و عبارات معنادار و مرتبط برجسته شدند.

۳. مضامین اساسی از مفاهیم برجسته مرتبط با موضوع اصلی ایجاد گردید.
۴. مضامین احتمالی از یادداشت‌های و نکات به دست آمده از مصاحبه‌ها استخراج گردید.
۵. با استفاده از تحلیل مقایسه‌ای میزان همخوانی بین مضامین و کدها کنترل شد.
۶. به‌منظور خلاصه کردن دقیق تعداد زیادی از کدها، مضامین هر سوال به مضامین اصلی، مضامین سازمان‌دهنده اول، مضامین دوم و یک مضمون فراگیر نهایی با استفاده از چارچوب آترید-استرلینگ برای تحلیل موضوعی طبقه‌بندی شد (آترید-استرلینگ^۲، ۲۰۰۱).

تعداد جملات یا مفاهیم معنادار به‌دست‌آمده در مجموع ۹۰ مورد بود در ادامه مضامین پس از بررسی و حذف مفاهیم نامربوط به ۶۰ مضامین پایه کاهش یافت. در نهایت، مفاهیم و معانی مشابه در قالب یک خوشه طبقه‌بندی شدند که در مجموع ۱۲ مضمون سازمان‌دهنده سطح اول شامل غنای فرهنگی،

1. Brown & Clark

2. Attride-Stirling

هویت فرهنگی، تبادل فرهنگی، همدلی فرهنگی، تعصبات فرهنگی، نیازهای متنوع فرهنگی، عدم آشنایی فرهنگی، موانع ارتباطی فرهنگی، تبادل دانش و تجربیات، توسعه مهارت‌های بین‌فرهنگی، ایجاد احساس تعلق و همبستگی، بهبود کیفیت آموزش،. مجدداً، تمام مضامین سازمان‌دهنده سطح اول مرتبط، تحت ۴ مضمون فراگیر طبقه بندی شدند.

اعتبارسنجی: پایایی ابزار این تحقیق با استفاده از چارچوب (لون و برگ)^۱ ۲۰۱۷ انجام گرفت به‌طور کلی، چارچوب لون و برگ برای پایایی در پژوهش کیفی، به جای تمرکز بر تکرارپذیری دقیق، بر شفافیت فرآیند تحقیق، غنای داده‌ها، ارائه شواهد کافی و بازنمایی صادقانه دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان تأکید دارد. در ادامه برای روش پایایی بین ارزیاب‌ها بررسی شد که میزان توافق بین کدگذاران را تعیین می‌کند و هرگونه سوگیری را که هر فردی ممکن است برای امتیازدهی به همراه داشته باشد به حداقل می‌رساند (کرسول^۲، ۲۰۱۱). علاوه بر این، از ضریب کاپای کوهن برای اندازه‌گیری میزان توافق استفاده شد که به وسیله آن ما به دنبال معنای ژرف از دیدگاه مشارکت‌کنندگان بودیم که نتیجه آن ($K = 0/83$) بود که مناسب بود (لندیس و کوخ^۳، ۱۹۹). افزون بر این، برای استخراج معانی عمیق از مصاحبه‌های ضبط شده، اعضای تیم تحقیقاتی به صورت جداگانه واحدهای معنا، کدها و مضامین را علامت‌گذاری کرده و آن‌ها را با یافته‌های دیگران مقایسه کردند تا به توافق برسند. همچنین برای بررسی اعتبار و روایی پژوهش حاضر از اعتبار نظری و روایی تفسیری استفاده شده است. اعتبار نظری بیان‌کننده‌ی میزان تناسب تبیین نظری حاصل از مطالعه پژوهشی، با داده‌های گردآوری شده و از این رو معتبر و قابل دفاع بودن آن داده‌ها است. همچنین از روایی تفسیری برای بازنمایی دقیق مفهوم یک مشارکت‌کننده به موضوع مورد مطالعه داده است استفاده شده است. به‌طور مشخص‌تر، روایی تفسیری به درجه‌ای که نگرش، افکار، احساسات، نیت و تجربیات مشارکت‌کننده به‌طور دقیق توسط محقق درک و گزارش می‌شود، ارتباط دارد. مهم‌ترین استراتژی برای کسب روایی تفسیری، بازخورد مشارکت‌کننده است. در این پژوهش، یافته‌ها با ارجاعات مکرر به مشارکت‌کنندگان و بازخورد نظرات آن‌ها پیش رفته است. همچنین نتایج یافته‌ها با سایر مطالعات انجام شده در رابطه با موضوع مقایسه شده است. داده‌های حاصل از نظر تئوری مورد مذاقه قرار گرفته و بارها بازبینی شدند. براساس سؤالات تحقیق، در این بخش، مضامین فراگیر را به همراه مضامین سازمان‌دهنده سطح اول و دوم مرتبط که در جداول ۲ تا ۴ خلاصه شده است، مورد بحث قرار می‌دهیم. شبکه مضمون نهایی (شکل ۱).

یافته‌ها پژوهش

پس از برگزاری مصاحبه‌ها و پیاده‌سازی آن‌ها، مراحل مربوط به کدگذاری انجام شد. مضامین به دست آمده براساس تعداد زیادی از مصاحبه‌ها و همگی با توجه به نقل قول‌های مشارکت‌کنندگان است، اما امکان اشاره به تمام آن‌ها در این مقاله وجود ندارد و برای تفسیر هر مضمون برای نمونه فقط به مواردی از آن‌ها اشاره شده است.

سوال اول پژوهش: مشارکت‌کنندگان چه تصویری از مفهوم تنوع فرهنگی دارند؟ (درک)

مضامین فراگیر، سازمان‌دهنده سطح اول و سازمان‌دهنده سطح دوم و نمونه‌هایی از مضامین پایه براساس پاسخ مشارکت‌کنندگان در جدول ذیل آمده است.

1. Lune & Berg
2. Creswell
3. Landis & Koch

جدول ۲. درک و تصور مفهوم تنوع فرهنگی

مضمون فراگیر	مضامین سازمان دهنده سطح دوم	مضامین سازمان دهنده سطح اول	نمونه‌هایی از مضامین پایه
		غناي فرهنگي	آگاهی از تفاوت‌های قومی، زبانی، مذهبی و سایر ابعاد فرهنگی در جامعه، درک اهمیت و ارزش تفاوت‌ها در فرهنگ جامعه، نگرش مثبت و ارزشمند نسبت به تنوع فرهنگی، حمایت و تسهیل ابراز فرهنگی متنوع، ایجاد فرصت‌های برابر، زمینه‌های فرهنگی متنوع،....
		هویت فرهنگی	تشخیص و ارج نهادن به ریشه‌های فرهنگی و بومی افراد، ایجاد فضاهای مناسب برای بیان و نمایش فرهنگ متنوع، آموزش و ترویج احترام به تفاوت‌های فرهنگی، تقویت احساس تعلق و بالندگی فرهنگی افراد، ارائه برنامه‌های متناسب با نیازهای گروه‌های فرهنگی مختلف،....
مدرسه چند فرهنگی	درک و تصور مفهوم تنوع فرهنگی	تبادل فرهنگی	تشویق تعامل فرهنگی میان افراد و گروه‌های مختلف فرهنگی، ایجاد برنامه‌ها و فرصت‌های متنوع برای آشنایی با فرهنگ‌های دیگر، تقویت همکاری‌های بین فرهنگی، ترویج گفتگو و اشتراک ایده‌ها میان افراد با پیشینه‌های فرهنگی متنوع...
		همدلی فرهنگی	آموزش مهارت‌های درک متقابل میان گروه‌های فرهنگی مختلف، ایجاد فرصت‌های تبادل تجربیات میان افراد با پیشینه‌های فرهنگی گوناگون، تقویت درک متقابل، طراحی برنامه‌های ترویج فهم بین فرهنگی در محیط‌های آموزشی و اجتماعی، حمایت از پروژه‌های هنری، ادبی و رسانه‌ای،....

غناي فرهنگي: طبق نظر مشارکت‌کنندگان غناي فرهنگي اشاره به تنوع و پویایی فرهنگ‌ها و هویت‌های فرهنگی در یک جامعه دارد. این مفهوم بر ارزش و اهمیت حفظ و ترویج تنوع فرهنگی تأکید می‌کند. طبق مفاهیم یونسکو، غناي فرهنگي به معنای تنوع و پیچیدگی عناصر یک فرهنگ محلی یا منطقه‌ای است که در طول زمان شکل گرفته‌اند و به هویت خاص آن منطقه کمک می‌کنند. (یونسکو، ۲۰۲۳). افزایش تنوع فرهنگی و تعامل متقابل فرهنگ‌ها می‌تواند به خلاقیت، نوآوری و پیشرفت اجتماعی منجر شود. هم‌چنین تنوع فرهنگی می‌تواند به افزایش درک متقابل و همدلی میان گروه‌های مختلف کمک کند. در این راستا مصاحبه‌شونده شماره ۳ «زن»: بدین شیوه اذعان کرد: «من به‌عنوان مدیر مدرسه، یکی از مهم‌ترین وظایفم ایجاد محیطی است که نه تنها در آن تنوع فرهنگی دانش‌آموزان شناخته و ارج نهاده بشه، بلکه به‌عنوان یک ارزش اساسی در آموزش و پرورش آن‌ها محسوب گردد. ما باور داریم که گستردگی فرهنگی دانش‌آموزان نه تنها به هویت و خودآگاهی آن‌ها کمک می‌کند، بلکه باعث میشه آن‌ها به بینش‌های جدید و افق‌های فراتر از فرهنگ خودشان دست یابند. در واقع، کشف این تنوع فرهنگی برای ما به منزله‌ای گنجینه‌ای است

که می‌توانیم از آن برای رشد و شکوفایی همه‌جانبه دانش‌آموزان استفاده کنیم....»

هویت فرهنگی: طبق گفته مشارکت‌کنندگان هویت فرهنگی به احساس تعلق و تمایز فرد یا گروه در ارتباط با ویژگی‌ها و سنت‌های فرهنگی خاص اشاره دارد. هال معتقد است هویت فرهنگی همیشه در حال ساخته شدن و بازسازی است و نه چیزی ثابت و از پیش تعیین شده: هویت فرهنگی نه چیزی است که صرفاً داده شده یا از پیش موجود باشد، بلکه همواره در حال تولید است. بنابراین، هویت نه یک چیز بلکه یک فرایند است که مداوماً در حال شکل‌گیری است (هال^۱، ۱۹۹۰). به عبارت دیگر هویت فرهنگی نه تنها از طریق تعلق به یک گروه فرهنگی خاص، بلکه از طریق تمایز و تفاوت با دیگران نیز شکل می‌گیرد. مصاحبه‌شونده شماره ۱۴ «زن» بیان داشت: «یه چیزی که برام خیلی مهمه اینه که این «کی هستن» بچه‌ها یه چیز ثابت نیست. هر روز دارن یه چیز جدید یاد می‌گیرن، با آدمای جدید آشنا می‌شن و همپنا کم‌کم شخصیتشون رو می‌سازه. این فرقایی که از خونه‌هاشون آوردن، فقط یه جور تفاوت نیست، اتفاقاً همینه که مدرسه‌مون رو قشنگ می‌کنه، مثل یه باغ رنگارنگ می‌شه. ما نباید این رنگ رو پاک کنیم، باید کمک کنیم همین رنگا قشنگ‌تر بشن و تو همدیگه قاطی بشن یه چیز بهتری بسازن. به نظر من، این تفاوت‌ها یه جور گنجینه است تو مدرسه‌مون که باید قدرشو بدونیم و تو یادگیرشون ازش استفاده کنیم....».

تبادل فرهنگی: براساس نظر مصاحبه‌شوندگان، تبادل فرهنگی به فرایند تعامل و مبادله عناصر فرهنگی مانند ایده‌ها، آداب و رسوم، ارزش‌ها و باورها بین افراد یا گروه‌های فرهنگی مختلف اشاره دارد. این فرایند می‌تواند به صورت رسمی یا غیررسمی، آگاهانه یا ناآگاهانه رخ دهد. مونتانو می‌گوید: تبادل فرهنگی فرایندی است که طی آن عناصر فرهنگی مانند ایده‌ها، باورها، ارزش‌ها و شیوه‌های رفتاری از یک گروه فرهنگی به گروه دیگر منتقل می‌شوند. این تعامل فرهنگی می‌تواند به صورت مستقیم و آگاهانه یا غیرمستقیم و ناخودآگاه رخ دهد (مونتانو^۲، ۲۰۱۵). تبادل فرهنگی می‌تواند منجر به تغییر و تحول در فرهنگ‌ها و گسترش درک متقابل میان آن‌ها شود. این فرایند هم‌چنین بخشی جدایی‌ناپذیر از جهانی‌شدن و تعاملات فرهنگی در دنیای امروز محسوب می‌شود. گفته مصاحبه‌شونده شماره ۱۳ «مرد» در این باره جالب توجه است « ببینید، قضیه این «تعامل فرهنگی» تو مدرسه خیلی حال می‌ده. بچه‌ها وقتی با هم قاطی می‌شن و می‌بینن یکی دیگه یه جور دیگه فکر می‌کنه، یه جور دیگه زندگی کرده، انگار یه دریچه جدید براشون باز می‌شه. مثلاً همین چند وقت پیش، سر یه مراسم سنتی یکی از بچه‌ها، بقیه کلی چیزای جدید یاد گرفتن که اصلاً فکرشم نمی‌کردن. اینجور آشنایی‌ها فقط این نیست که بگن «اها، جالبه!»، نه، یه جور حس همدلی توشون به وجود میاره، می‌فهمن که دنیا فقط همین چیزی نیست که خودشون دیدن».

همدلی فرهنگی: طبق نظر مشارکت‌کنندگان، همدلی فرهنگی به توانایی درک و احساس کردن دیدگاه‌ها، باورها و رفتارهای افراد با پس‌زمینه‌های فرهنگی متفاوت اشاره دارد. این مفهوم بر پیوند میان انسان‌ها فراتر از مرزهای فرهنگی تأکید می‌کند. همدلی فرهنگی شامل چندین مؤلفه اصلی است: آگاهی فرهنگی: داشتن دانش و درک نسبت به تفاوت‌های فرهنگی و تأثیر آن‌ها بر نحوه تفکر و رفتار افراد. حساسیت فرهنگی: توانایی شناخت و احترام به ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی متفاوت. مهارت‌های ارتباطی فرهنگی: توانایی برقراری ارتباط مؤثر با افراد از پس‌زمینه‌های فرهنگی مختلف. توانایی تطابق فرهنگی: داشتن انعطاف‌پذیری و توانایی برای سازگار شدن با محیط‌های چندفرهنگی (چن و همکاران^۳، ۱۹۹۷). مصاحبه شماره ۱۸ «مرد» بدین شیوه اذعان داشت:

«...راستش، اوایل که دانش‌آموزان جدید با فرهنگ‌های متفاوت می‌آمدند، گاهی اوقات در برقراری

1. Hall
2. Montano
3. Chen

ارتباط مشکل داشتیم. مثلاً یک بار، اصطلاحی که ما در مدرسه به کار می‌بردیم برای یکی از بچه‌ها کاملاً بی‌معنی بود و باعث سوء تفاهم شد. فهمیدم که برای ایجاد یک محیط صمیمی، فقط مهربان بودن کافی نیست، باید زبان همدیگر را هم بشناسیم، منظورم فقط زبان کلامی نیست، بلکه زبان فرهنگی‌شان را هم باید درک کنیم.....».

سوال دوم پژوهش: بر پایه‌ی روایت‌های مدیران موانع و چالش‌های موجود در پذیرش تنوع فرهنگی کدام‌اند؟ (چالش‌ها)

مضامین فراگیر، سازمان‌دهنده سطح اول و سازمان‌دهنده سطح دوم و نمونه‌هایی از مضامین پایه براساس پاسخ مشارکت‌گندگان در جدول ذیل آمده است.

جدول ۳. موانع و چالش‌های موجود در پذیرش تنوع فرهنگی

مضمون فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده سطح دوم	مضامین سازمان‌دهنده سطح اول	نمونه‌هایی از مضامین پایه
		تعصبات فرهنگی	عدم افتخار به فرهنگ و ارزش‌های خود، احترام به فرهنگ‌ها و سنت‌های دیگر، درک نکردن ارزشمندی همه فرهنگ‌ها، بهره‌نگرفتن از تنوع فرهنگی، احترام به تفاوت‌های فرهنگی، عدم یادگیری از تفاوت‌های فرهنگی،....
		نیازهای متنوع فرهنگی	عدم ایجاد شبکه‌های حمایتی برای دانش آموزان، عدم طراحی برنامه‌های آموزشی منعطف و قابل تطبیق، تقویت نکردن مشارکت والدین، ارائه ندادن مشاوره‌های چندفرهنگی برای خانواده‌ها، عدم طراحی فضاهای مدرسه‌ای، عدم اختصاص بودجه کافی برای برنامه‌های توسعه فرهنگی در مدارس،....
مدرسه چندفرهنگی	موانع و چالش‌های موجود در پذیرش تنوع فرهنگی	عدم آشنایی فرهنگی	عدم برگزاری کارگاه‌های آموزشی و ارتباطی برای معلمان و دانش‌آموزان، عدم ایجاد فضای مثبت و پذیرا برای گفتگوی فرهنگی در مدرسه، تقویت نکردن مهارت‌های میان‌فرهنگی در برنامه‌های آموزشی، عدم طراحی محتوای درسی با نگاه چندفرهنگی، عدم پرورش نگرش مثبت و کنجکاوی نسبت به تنوع فرهنگی در دانش‌آموزان...
		موانع ارتباطی فرهنگی	تفاوت‌های زبانی، سوء تفاهمات فرهنگی، تفاوت‌های ارتباطات غیر کلامی، پیش‌داوری‌های فرهنگی، آموزش‌های بین‌فرهنگی، خدمات ترجمه و تفسیر، توسعه شایستگی‌های فرهنگی....

تعبصات فرهنگی: از نظر مشارکت‌کنندگان، تعبصات فرهنگی به معنای باور غیرعقلانی و غیرمنطقی به برتری فرهنگ، ارزش‌ها و آداب و رسوم خود نسبت به فرهنگ‌های دیگر است (گادیکنات و کیم^۱، ۲۰۰۹). این پدیده باعث می‌شود افراد به‌طور ناخودآگاه فرهنگ خود را بهتر و مطلوب‌تر از دیگران بدانند و از درک و پذیرش تفاوت‌های فرهنگی با دیگران امتناع کنند. تعبصات فرهنگی هم‌چنین می‌تواند منجر به ایجاد تصورات کلیشه‌ای درباره سایر فرهنگ‌ها و در نهایت به تبعیض، سوءرفتار و درگیری‌های اجتماعی بیانجامد (ادلر و رادمن^۲، ۲۰۰۶). رهایی از چنین تعبصات فرهنگی نیازمند افزایش آگاهی افراد از تفاوت‌ها و ارزش‌های فرهنگی دیگران و هم‌چنین پرورش مهارت‌های ارتباطی فرهنگی است. مصاحبه‌شونده شماره ۵ «مرد» بدین شیوه اذعان کرد: «به نظر من، همه این فرهنگ‌ها به جور قشنگی دارن، به چیز خاص توشون هست. ما باید یاد بگیریم به همه اینا با احترام نگاه کنیم. اصلاً فکر کنید مدرسه‌مون به عالمه گل رنگارنگ داره، هر کدوم به بوی خاص داره، به جور قشنگی داره. اگه فقط به جور گل داشته باشیم که خیلی خسته‌کننده می‌شه. همین تفاوت فرهنگ‌هاست که مدرسه‌مون رو زنده و پویا می‌کنه.»

نیازهای متنوع فرهنگی: طبق گفته مصاحبه‌شوندگان درک و پاسخگویی به نیازهای متنوع فرهنگی مستلزم توجه به چندین جنبه مهم است. بیالی و مولر^۳ (۲۰۲۱) معتقدند که افراد باید نسبت به تفاوت‌های فرهنگی حساسیت داشته و تلاش کنند تا به درک عمیق‌تری از سنت‌ها، ارزش‌ها و انتظارات متفاوت فرهنگی‌ها دست یابند. هم‌چنین، آن‌ها باید انعطاف‌پذیری و سازگاری لازم را در برقراری ارتباط با افراد با پیشینه‌های فرهنگی متفاوت داشته باشند. به علاوه، توسعه مهارت‌های ارتباطی میان‌فرهنگی و تلاش برای ایجاد درک متقابل از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (گادیکنات و کیم^۴، ۲۰۰۳؛ ادلر و رادمن، ۲۰۰۶). مصاحبه‌شونده شماره ۴ «مرد» چنین گفت: «...ببینید، من به‌عنوان مدیر مدرسه، همیشه به این فکر می‌کنم که معلمی ما فقط درس‌دهنده نیستن، به جورایی باید مردم‌شناس هم باشن! باید حواسشون باشه که هر کدوم از این بچه‌ها از به دنیای دیگه اومده. مثلاً به بچه ممکنه تو خونه‌شون به جور رفتار با بزرگ‌ترها داشته باشه، بعد تو مدرسه به جور دیگه ازش انتظار بره. معلم باید اینا رو بفهمه. ما خیلی وقتاً کارگاه می‌ذاریم براشون که با فرهنگ‌های مختلف آشنا بشن، ولی خب، واقعیت اینه که هیچ کارگاهی نمی‌تونه همه چیز رو یاد بده. بیشترش پرمی‌گرده به اینکه معلم خودش چقدر کنجکاو باشه و بخواد با بچه‌ها و خانواده‌هاشون ارتباط بگیره. مثلاً ما معلمایی داریم که خودشون با خانواده‌های دانش‌آموزا تماس می‌گیرن، سوال می‌پرسن درباره عیدها و رسومشون. اینجوری به دید بهتری پیدا می‌کنن که چرا به دانش‌آموز به روز به جور خاصی رفتار می‌کنه یا چرا خونه‌اش به انتظار خاصی از مدرسه دارن. این فقط دونستن به سری اطلاعات کلی نیست، بحث سر اینه که معلم بتونه خودش رو جای اون بچه یا اون خونه‌داره. به وقتایی به حرف ساده معلم ممکنه برای به بچه که از به فرهنگ دیگه اومده، به معنی دیگه داشته باشه و ناراحتش کنه. معلم باید اینقدر حواسش جمع باشه و بتونه حرفش رو جوری بزنه که همه بفهمن و کسی دلخور نشه. این کار آسونی نیست، نیاز به صبر و حوصله و به عالمه انعطاف‌پذیری داره. معلم باید بتونه خودش رو با هر کسی جور کنه تا بتونه باهاش ارتباط مؤثر بگیره، چه با خود دانش‌آموز، چه با پدر و مادرش که ممکنه زیوشون فرق داشته باشه یا کلاً به جور دیگه به دنیا نگاه کنن.»

عدم آشنایی فرهنگی: مشارکت‌کنندگان اذعان داشتند، عدم آشنایی فرهنگی به معنای نداشتن دانش و درک کافی درباره فرهنگ‌ها و هنجارهای دیگر افراد است. این چالش اغلب در محیط‌های چندفرهنگی مانند مدارس رخ می‌دهد، جایی که افراد با پیشینه‌های متفاوت فرهنگی با یکدیگر تعامل دارند. عدم آشنایی فرهنگی می‌تواند منجر به سوء تفاهم، ارتباطات ضعیف و حتی تعارضات بین افراد شود. این امر نیاز

1. Gudykunst & Kim
2. Adler & Rodman
3. Bialyi & Mueller
4. Gudykunst & Kim

به آموزش و توانمندسازی در زمینه درک متقابل فرهنگ‌ها و مهارت‌های ارتباطی میان فرهنگی را ضروری می‌کند. اظهار مصاحبه‌شونده شماره ۱۷ «زن» در این باره جای تأمل است: «عدم آشنایی میان دانش آموزان و معلمان یکی از موانع اصلی در ایجاد محیطی فراگیر و مشارکتی در مدرسه ماست. ما باید به‌طور فعال در جهت افزایش آگاهی و درک متقابل فرهنگی گام برداریم تا بتوانیم موانع را کاهش دهیم و همه اعضای جامعه مدرسه را فارغ از پیشینه فرهنگی‌شان به‌طور یکسان درگیر کنیم..».

موانع ارتباطی فرهنگی: طبق گفته مصاحبه‌شوندگان موانع ارتباطی فرهنگی به چالش‌هایی اشاره دارند که ممکن است در ارتباطات بین افراد با پیشینه‌های فرهنگی متفاوت ایجاد شوند. این موانع می‌توانند متنوع باشند، از جمله تفاوت‌های زبانی که منجر به سوءتفاهم و ارتباط ناموفق می‌شود، سوءتفاهمات فرهنگی ناشی از هنجارها، ارزش‌ها و رفتارهای متفاوت، تفاوت‌های در ارتباطات غیرکلامی مانند حرکات بدنی و حالات چهره، وجود پیش‌داوری‌های ضمنی نسبت به گروه‌های فرهنگی متفاوت، و همچنین کمبود شایستگی فرهنگی و مهارت‌های ارتباطی بین فرهنگی. اظهارات مصاحبه‌شونده شماره «۲» زیر در این راستا بدین شیوه بود: «موانع ارتباطی همواره چالشی است که ما در مدرسه با آن مواجه هستیم. تفاوت‌های زبانی و فرهنگی میان دانش‌آموزان و خانواده‌های آنها گاهی باعث سوءتفاهم و ارتباط ناموفق میشه. برای مثال، برخی رفتارهای غیرکلامی که در فرهنگ ما طبیعی است در فرهنگ‌های دیگر ممکن است نادرست تلقی شود.....».

سوال سوم پژوهش: چه قابلیت و فرصت‌هایی در پی وجود تنوع فرهنگی توسط مشارکت‌کنندگان گزارش شده است؟ (فرصت‌ها)

مضامین فراگیر، سازمان‌دهنده سطح اول و سازمان‌دهنده سطح دوم و نمونه‌هایی از مضامین پایه براساس پاسخ مشارکت‌کنندگان در جدول ذیل آمده است.

جدول ۴. قابلیت‌ها و فرصت‌ها در پی تنوع فرهنگی

مضمون فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده سطح دوم	مضامین سازمان‌دهنده سطح اول	نمونه‌هایی از مضامین پایه
مدرسه چندفرهنگی	قابلیت‌ها و فرصت‌ها در پی تنوع فرهنگی	تبادل دانش و تجربیات	اشتراک‌گذاری دانش بومی و سنتی دانش‌آموزان، بهره‌گیری از تجارب متنوع فرهنگی برای غنی‌سازی محتوای آموزشی، ایجاد فرصت‌های تعامل، گفت‌وگو بین دانش‌آموزان با پیشینه‌های متفاوت....
		توسعه مهارت‌های بین فرهنگی	آموزش مهارت‌های ارتباطی فرافرهنگی، ایجاد درک و احترام متقابل نسبت به تفاوت‌های فرهنگی، تقویت انعطاف‌پذیری، پذیرش تنوع در محیط آموزشی...
		ایجاد احساس تعلق و همبستگی	ایجاد حس امنیت و پذیرش برای همه دانش‌آموزان، تقویت همدلی بین دانش‌آموزان، برگزاری رویدادها، برپایی جشن‌های چندفرهنگی...
		بهبود کیفیت آموزش	بومی‌سازی محتوای آموزشی، توجه به ویژگی‌های فرهنگی دانش‌آموزان، افزایش مشارکت و انگیزش دانش‌آموزان در فرایند یادگیری، کاهش شکاف‌های تحصیلی، ارتقای عملکرد تحصیلی

تبادل دانش و تجربیات: تبادل دانش و تجربیات فرهنگی در محیط مدرسه فرصتی است برای دانش‌آموزان با پیشینه‌های متفاوت فرهنگی تا بتوانند از طریق تعامل و گفت‌وگو با یکدیگر، به آشنایی با فرهنگ‌ها، سنت‌ها، باورها و شیوه‌های زندگی یکدیگر بپردازند (رامس و دمیرباغ^۱، ۲۰۲۲). این امر نه تنها منجر به افزایش دانش و درک دانش‌آموزان از تنوع فرهنگی می‌شود، بلکه زمینه‌ساز تقویت مهارت‌های ارتباطی و بین‌فرهنگی آنان نیز خواهد بود (اسلیتر^۲، ۲۰۱۸). در واقع، چنین تبادل فرهنگی در محیط مدرسه به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا نگرش‌های مثبت و پذیرشی نسبت به تفاوت‌های فرهنگی پیدا کنند. مصاحبه‌شونده شماره ۱۱ «زن» بدین شیوه بیان داشت: «تبادل اطلاعات فرهنگی میان دانش‌آموزان با پیشینه‌های متفاوت، فرصتی ارزشمند برای رشد دانش، مهارت‌های ارتباطی و درک متقابل آن‌ها. چنین تعامل و گفت‌وگوی بین‌فرهنگی در محیط مدرسه، زمینه‌ساز پرورش نگرش‌های مثبت و پذیرشی نسبت به تنوع فرهنگی خواهد بود.....».

توسعه مهارت‌های بین‌فرهنگی: براساس نظر مشارکت‌کنندگان توسعه مهارت‌های بین‌فرهنگی و استفاده از قابلیت‌های تنوع فرهنگی اهمیت بسیار زیادی دارد. اسپیتزبرگ و چنگنون (۲۰۰۹) در کتاب درباره شایستگی بین‌فرهنگی بر این موضوع تأکید می‌کنند. آن‌ها معتقدند که این مهارت‌ها شامل درک و احترام به تفاوت‌های فرهنگی، توانایی برقراری ارتباط مؤثر در محیط‌های چندفرهنگی و قابلیت انطباق با شرایط مختلف است. هم‌چنین، آن‌ها به فرصت‌ها و قابلیت‌های تنوع فرهنگی اشاره می‌کنند. آن‌ها معتقدند که تنوع فرهنگی می‌تواند منجر به خلاقیت، نوآوری و بینش‌های جدید شود و شناخت و درک تفاوت‌های فرهنگی می‌تواند به بهبود تعاملات بین‌فرهنگی و گسترش دیدگاه‌های جهانی کمک کند. در مجموع، توسعه این مهارت‌ها و استفاده از قابلیت‌های تنوع فرهنگی می‌تواند به افراد و سازمان‌ها در موفقیت در محیط‌های چندفرهنگی کمک کند (اسپیتزبرگ و چنگنون^۳، ۲۰۰۹). اظهارات مصاحبه‌شونده شماره ۱ «مرد» در این راستا جالب توجه است: «من به‌عنوان مدیر مدرسه، بر این باورم که توسعه مهارت‌های در میان دانش‌آموزان امری حیاتی است. تنوع فرهنگی موجود در کلاس درس می‌تونه فرصت‌های ارزشمندی برای یادگیری و درک متقابل فراهم کنه. زمانی که دانش‌آموزان با چند فرهنگ در تعامل باشند، آن‌ها قابلیت‌هایی مانند همدلی، انعطاف‌پذیری و ارتباطات مؤثر را به دست می‌آورند که برای موفقیت در دنیای امروز ضروریه.....».

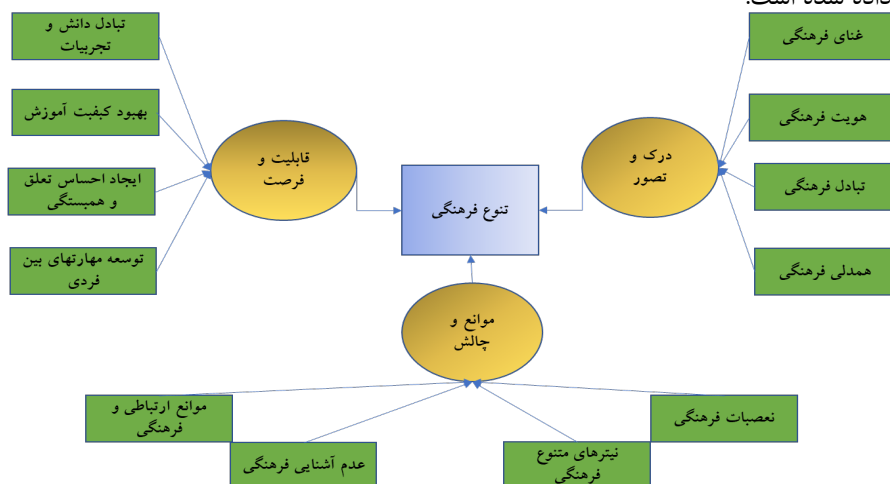
ایجاد احساس تعلق و همبستگی: طبق گفته مشارکت‌کنندگان ایجاد احساس تعلق و همبستگی در میان دانش‌آموزان با پیشینه‌های فرهنگی متنوع، یکی از مهم‌ترین مزایای بهره‌گیری از تنوع فرهنگی در مدارس است. زمانی که دانش‌آموزان احساس می‌کنند به‌عنوان عضوی از جامعه مدرسه پذیرفته شده‌اند و فرهنگ و هویت آن‌ها مورد ارزش و احترام است، این موضوع باعث افزایش اعتماد به نفس، انگیزه تحصیلی و مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های مدرسه می‌شود. به‌عنوان مثال، یک مطالعه موردی در مدرسه‌ای در آمریکا نشان داد که برگزاری جشنواره‌ها و نمایش‌های فرهنگی متنوع در مدرسه، موجب ایجاد احساس قوی تعلق و همبستگی میان دانش‌آموزان با پیشینه‌های قومی و فرهنگی مختلف شده است (اسمیس^۴، ۲۰۲۱). بنابراین، توجه به فرهنگ و هویت متنوع دانش‌آموزان و ایجاد فضای شمول و پذیرش در مدرسه می‌تواند نقش مهمی در تقویت احساس تعلق و همبستگی آن‌ها داشته باشد. اظهارات مصاحبه‌شونده شماره ۱ «مرد» در این راستا جالب توجه است: «ایجاد حس یکسانی میان دانش‌آموزان با پیشینه‌های فرهنگی متنوع یکی از اهداف اصلی ماست. ما تلاش می‌کنیم محیطی را ایجاد کنیم که همه دانش‌آموزان احساس

1. Ramos & Demirbag
2. Sleeter
3. Spitzberg & Changnon
4. Smith

کنن صدای آن‌ها شنیده می‌شه و هویت و فرهنگ‌شان مورد احترامه. این موضوع نه تنها باعث افزایش اعتماد به نفس و انگیزه تحصیلی آن‌ها می‌شه، بلکه به ایجاد روحیه همکاری و همبستگی در بین آن‌ها نیز کمک می‌کنه....».

بهبود کیفیت آموزش: مصاحبه‌شوندگان اذعان داشتند بهره‌گیری از تجارب و دانش فرهنگی دانش‌آموزان، استفاده از دانش موجود و تجارب فرهنگی دانش‌آموزان برای پیوند دادن مطالب آموزشی با زندگی واقعی آنان، افزایش انگیزه و مشارکت فعال در فرآیند یادگیری را به همراه خواهد داشت. آموزش چندفرهنگی و درک تفاوت‌های فرهنگی، شناخت و ارزش‌گذاری بر تنوع فرهنگی، آداب و رسوم گوناگون، و ادغام این مفاهیم در محتوای آموزشی می‌تواند به غنی‌سازی تجربه یادگیری دانش‌آموزان از زمینه‌های فرهنگی متفاوت کمک کند (بانکس^۱، ۲۰۱۳). مصاحبه‌شونده شماره ۱۲ «زن» بدین شیوه بیان داشت: «آموزش با در نظر گرفتن تنوع فرهنگی دانش‌آموزان یکی از اصلی‌ترین اولویت‌های ما در مدرسه‌اند. ما معتقدیم که شناخت و ارزش‌گذاری بر این تنوع فرهنگی می‌تونه به غنی‌سازی تجربه یادگیری همه دانش‌آموزان کمک کند. در این راستا، ما سعی می‌کنیم تا محتوای آموزشی را با توجه به پیشینه‌های فرهنگی متنوع دانش‌آموزان طراحی کنیم و از دانش و تجارب آنان، با در نظر گرفتن اشتراکات و افتراقات موجود، برای پیوند دادن مطالب درسی با زندگی واقعی‌شان استفاده کنیم. این رویکرد علاوه بر افزایش آن».

سرانجام مضامین پس از بررسی و حذف مفاهیم نامربوط به ۶۰ مضامین پایه کاهش یافت. در نهایت، مفاهیم و معانی مشابه در قالب یک خوشه طبقه‌بندی شدند که در مجموع ۱۲ مضمون سازمان‌دهنده سطح اول شامل غنای فرهنگی، هویت فرهنگی، تبادل فرهنگی، تبادلی فرهنگی، هم‌دلی فرهنگی، نیازهای متنوع فرهنگی، عدم آشنایی فرهنگی، موانع ارتباطی فرهنگی، تبادل دانش و تجربیات، توسعه مهارت‌های بین فردی، ایجاد احساس تعلق و همبستگی، و مضامین سازمان‌دهنده سطح اول مرتبط، تحت ۴ مضمون فراگیر طبقه‌بندی شدند. تجزیه و تحلیل شبکه مضامین در شکل (۱) نمایش داده شده است.

شکل ۱. تجزیه و تحلیل شبکه مضامین: مضامین فراگیر، سازمان‌دهنده سطح اول و سازمان‌دهنده سطح دوم

بحث و نتیجه‌گیری

در این تحقیق، توجه به روایت‌های مدیران مدارس از مفهوم تنوع فرهنگی در محیط مدرسه مورد بررسی قرار گرفت. در این پژوهش، محققان سه پرسش اصلی را مورد بررسی قرار دادند: اول، درک و تصور مدیران از مفهوم تنوع فرهنگی؛ دوم، فرصت‌ها و قابلیت‌های اساسی مرتبط با مفهوم تنوع فرهنگی؛ و سوم، موانع و چالش‌های موجود در پی مفهوم تنوع فرهنگی در محیط مدرسه. نتایج نشان داد که مدیران باور داشتند که برای دستیابی به این مفهوم، شناخت کافی از نحوه فعالیت یادگیرندگان و پذیرش تنوع فرهنگی در بافت مدرسه از اهمیت بالایی برخوردار است. نتایج نشان داد که چهار فرا روایت تحت عناوین غنای فرهنگی، هویت فرهنگی، تبادل فرهنگی و همدلی فرهنگی از درک و تصور مفهوم تنوع فرهنگی قابل احصاء بود. با وجود گوناگونی فرا روایت‌ها، چالش اساسی در پی مفهوم تنوع فرهنگی مستلزم تعصبات فرهنگی، نیازهای متنوع فرهنگی، عدم آشنایی فرهنگی موانع ارتباطی فرهنگی است. و نهایتاً تأکید آنان در ضمن قابلیت‌ها و فرصت‌ها بر مفاهیمی نظیر تبادل دانش و تجربیات، توسعه مهارت‌های بین فرهنگی، ایجاد احساس تعلق و همبستگی، بهبود کیفیت آموزش بود که مشارکت‌کنندگان بدان تأکید می‌ورزیدند.

براساس یافته‌ها و نظر مصاحبه‌شوندگان در خصوص سوال اول پژوهش که درک و تصور مدیران مدارس را در زمینه تنوع فرهنگی در مدارس استان کردستان (سنندج) مورد بررسی قرار گرفت چهار مضمون قابل احصاء بود که شامل، غنای فرهنگی: در پژوهشی که بانکس^۱ (۲۰۱۹) انجام داد، مدیران مدارس در مناطق چندفرهنگی، تنوع فرهنگی را به‌عنوان یک ارزش و منبع غنای آموزشی قلمداد می‌کردند. آن‌ها معتقد بودند که این تنوع می‌تواند فرصت‌هایی برای تبادل فرهنگی و تقویت همدلی میان دانش‌آموزان فراهم کند. این تنوع فرهنگی شامل تفاوت‌های قومی، زبانی، مذهبی و سبک زندگی در میان دانش‌آموزان است که فرصتی برای غنی‌سازی محیط آموزشی و تجربیات یادگیری دانش‌آموزان فراهم می‌کند. هویت فرهنگی: مدیران بر اهمیت حفظ و تقویت هویت فرهنگی دانش‌آموزان در کنار فرایند آموزش و پرورش تأکید دارند. فینی^۲ (۱۹۹۰) در پژوهش خود دریافت که مدیران به حفظ و تقویت هویت فرهنگی دانش‌آموزان در کنار آموزش‌های رسمی اهمیت می‌دهند. آن‌ها معتقد بودند که تنوع فرهنگی نباید منجر به تضعیف هویت فرهنگی دانش‌آموزان شود. تبادل فرهنگی: مدیران بر لزوم ایجاد فرصت‌های تبادل فرهنگی میان دانش‌آموزان با پیشینه‌های متفاوت تأکید دارند (پارخ^۳، ۲۰۱۵). این تبادل فرهنگی می‌تواند از طریق برگزاری برنامه‌های فرهنگی، جشنواره‌ها و گردهمایی‌های مشترک میسر شود. همدلی فرهنگی: مدیران معتقدند که تنوع فرهنگی می‌تواند زمینه ساز ایجاد درک متقابل، همدلی و تعامل سازنده میان دانش‌آموزان باشد (درمن-اسپارکس، و رمزی^۴، ۲۰۱۱). آن‌ها بر اهمیت آموزش مهارت‌های همدلی و تعامل بین فرهنگی در مدارس تأکید دارند.

در پی سوال دوم پژوهش براساس یافته‌ها و نظر مصاحبه‌شوندگان که چالش‌های موجود در پی تنوع فرهنگی از دیدگاه مدیران مدارس استان کردستان (سنندج) مورد بررسی قرار گرفت چهار مقوله بدست آمد که شامل، تعصبات فرهنگی: بسیاری از مدیران مدارس با تعصبات و نگرش‌های محدودکننده فرهنگی مواجه هستند که می‌تواند مانع پذیرش و مدیریت تنوع فرهنگی در مدارس باشد (اسمیس و همکاران^۵، ۲۰۲۱). این نگرش‌های تعصبی می‌تواند شامل پیش‌داوری‌های منفی نسبت به فرهنگ‌های خاص، عدم درک تفاوت‌های فرهنگی و ترجیح دادن فرهنگ خود باشد. این موضوع باعث می‌شود مدیران

1. Banks
2. Phinney
3. Parekh
4. Derman-Sparks & Ramsey
5. Smith

نتوانند به نیازهای متنوع دانش‌آموزان از پس‌زمینه‌های فرهنگی مختلف پاسخ دهند و موجب نابرابری در مدرسه شود. برای مقابله با این چالش، مدیران باید تلاش کنند تا بر تعصبات فرهنگی خود غلبه کرده و به شناخت و درک بهتر فرهنگ‌های متنوع موجود در مدرسه بپردازند. *نیازهای متنوع فرهنگی*: مدیران با چالش تامین نیازهای متنوع فرهنگی دانش‌آموزان از پس‌زمینه‌های مختلف مواجه هستند. این نیازها می‌تواند شامل نیازهای آموزشی، غذایی، آیینی و فرهنگی متنوع دانش‌آموزان باشد (گارسیا و چان^۱، ۲۰۱۶). برای مثال، برخی دانش‌آموزان ممکن است نیاز به وعده‌های غذایی خاص براساس باورهای مذهبی داشته باشند یا نیاز به تسهیلات آیینی خاص در مدرسه داشته باشند. مدیران باید در شناسایی و پاسخگویی به این نیازهای متنوع فرهنگی توانمند باشند تا همه دانش‌آموزان احساس راحتی و پذیرش در مدرسه داشته باشند. *عدم آشنایی فرهنگی*: مدیران گاهی با عدم آشنایی با فرهنگ‌ها و زمینه‌های فرهنگی متنوع دانش‌آموزان روبرو هستند. این عدم شناخت می‌تواند در درک نیازها و ترجیحات فرهنگی دانش‌آموزان چالش ایجاد کند (لی و براون^۲، ۲۰۱۰). مدیران ممکن است ناآگاه از آداب، رسوم و ارزش‌های فرهنگی خاصی باشند که برای دانش‌آموزان مهم است. این موضوع می‌تواند باعث شود که مدیران نتوانند به نحو مناسبی با دانش‌آموزان ارتباط برقرار کرده و نیازهای آن‌ها را برطرف سازند. مدیران باید تلاش کنند تا با آموزش و تحقیق، آگاهی خود از فرهنگ‌های مختلف موجود در مدرسه را افزایش دهند. *موانع ارتباطی فرهنگی*: برقراری ارتباط مؤثر میان دانش‌آموزان با پس‌زمینه‌های فرهنگی متفاوت یکی از چالش‌های مدیران است. تفاوت‌های زبانی، رفتاری و ارتباطی ناشی از تنوع فرهنگی می‌تواند موجب ایجاد موانع ارتباطی شود (دوسی^۳، ۲۰۱۲).

در خصوص سوال سوم پژوهش براساس یافته‌ها و نظر مصاحبه‌شوندگان که فرصت‌ها و قابلیت‌ها در پی تنوع فرهنگی از دیدگاه مدیران مدارس استان کردستان (سنندج) مورد بررسی قرار گرفت ۴ مضمون بدست آمد که شامل، *تبادل دانش و تجربیات*: تنوع فرهنگی در مدارس فرصتی برای تبادل و به اشتراک گذاشتن دانش، تجربیات و ایده‌های مختلف فرهنگی است (بردت و اودونل^۴، ۲۰۱۶). این تبادل دانش و تجربیات می‌تواند منجر به یادگیری و رشد همه ذی‌نفعان مدرسه شود (کشنر و ماهون^۵، ۲۰۱۹). *توسعه مهارت‌های بین‌فرهنگی*: حضور دانش‌آموزان با پیشینه‌های فرهنگی متنوع، فرصتی برای توسعه مهارت‌های بین فرهنگی مانند درک، همدلی و ارتباط مؤثر فراهم می‌کند (دیردف^۶، ۲۰۰۶). این مهارت‌ها برای زندگی و موفقیت در جوامع چندفرهنگی امروزی ضروری هستند (فانتینی^۷، ۲۰۰۹). *ایجاد احساس تعلق و همبستگی*: تنوع فرهنگی می‌تواند منجر به ایجاد احساس تعلق و همبستگی بین دانش‌آموزان و دیگر ذی‌نفعان مدرسه شود (گائرتنر و همکاران^۸، ۱۹۸۹). این احساس تعلق و همبستگی، انسجام و یکپارچگی اجتماعی در مدرسه را افزایش می‌دهد (سوئرز-اوروزکو و سوئرز-اوروزکو^۹، ۲۰۰۱). *بهبود کیفیت آموزش*: همان‌طور که گوی اشاره می‌کند تنوع فرهنگی می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش در مدرسه کمک کند (گویی^{۱۰}، ۲۰۱۰). استفاده از رویکردها و محتوای آموزشی متناسب با تنوع فرهنگی می‌تواند موجب افزایش

-
1. Garcia & Chun
 2. Lee & Bowen
 3. Dusi
 4. Burdett & O'Donnell
 5. Cushner & Mahon
 6. Deardorff
 7. Fantini
 8. Gaertner
 9. Suárez-Orozco & Suárez-Orozco
 10. Gay

انگیزه و مشارکت دانش‌آموزان شود (لدسون-بیلینگز^۱، ۱۹۹۵).

نتایج این پژوهش می‌تواند دلالت‌های کاربردی مهمی برای مدیران مدارس، معلمان، سیاست‌گذاران آموزشی و سایر ذی‌نفعان نظام آموزشی داشته باشد. براساس یافته‌های این پژوهش، پیشنهاد‌های کاربردی زیر ارائه می‌گردد:

- توسعه برنامه‌های آموزشی و فوق برنامه با محوریت مهارت‌های بین فرهنگی: طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی هدفمند و فعالیت‌های فوق برنامه که به دانش‌آموزان کمک کند تا مهارت‌های بین فرهنگی مانند همدلی، احترام به تفاوت‌ها، برقراری ارتباط مؤثر با افراد از فرهنگ‌های مختلف و حل تعارضات بین فرهنگی را کسب کنند.

- به کارگیری رویکردهای تدریس متنوع و فرهنگی‌محور: استفاده از روش‌های تدریس فعال، مشارکتی و متناسب با زمینه‌های فرهنگی گوناگون دانش‌آموزان. همچنین، گنجاندن محتوای آموزشی که بازتاب‌دهنده تنوع فرهنگی جامعه باشد و به دانش‌آموزان کمک کند تا ارتباط بین مطالب درسی و تجربیات فرهنگی خود را درک کنند.

- ایجاد فرصت‌های تعاملی و تبادل فرهنگی در مدرسه: سازماندهی فعالیت‌ها و رویدادهایی که فرصت تعامل و تبادل دانش و تجربیات فرهنگی را بین دانش‌آموزان، معلمان و حتی والدین فراهم کند. برگزاری جشن‌های فرهنگی، نمایشگاه‌های آداب و رسوم، دعوت از افراد با پیشینه‌های فرهنگی مختلف به مدرسه و تشکیل گروه‌های بحث و تبادل نظر می‌تواند در این راستا مؤثر باشد.

- توانمندسازی معلمان در زمینه حساسیت فرهنگی: برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی برای معلمان با هدف افزایش آگاهی و حساسیت آن‌ها نسبت به پیشینه‌های فرهنگی متنوع دانش‌آموزان و خانواده‌هایشان. این آموزش‌ها باید شامل راهکارهای برقراری ارتباط مؤثر، مدیریت کلاس‌های چندفرهنگی و طراحی فعالیت‌های آموزشی متناسب با تنوع فرهنگی باشد.

- تأکید بر نقش مدرسه در ایجاد/حساس تعلق و همبستگی: طراحی و اجرای برنامه‌هایی که به تقویت احساس تعلق و همبستگی در میان همه ذی‌نفعان مدرسه، فارغ از پیشینه فرهنگی آن‌ها، کمک کند. ایجاد فضایی امن و پذیرنده که در آن همه افراد احساس ارزشمندی و احترام کنند، از اهمیت بالایی برخوردار است.

- توسعه سیاست‌ها و دستورالعمل‌های حمایتی از تنوع فرهنگی: تدوین و اجرای سیاست‌های آموزشی در سطح کلان و در سطح مدرسه که بر اهمیت تنوع فرهنگی تأکید داشته باشد و راهنمایی‌های لازم برای مواجهه مؤثر با چالش‌ها و بهره‌برداری از فرصت‌های ناشی از آن را ارائه دهد.

محدودیت‌های پژوهش

- امکان سوگیری در داده‌های کیفی: احتمال وجود سوگیری در اطلاعات جمع‌آوری‌شده از طریق مصاحبه‌ها و مشاهدات، ناشی از حساسیت موضوع و تمایل شرکت‌کنندگان به ارائه تصویری مثبت از عملکرد خود در مواجهه با تنوع فرهنگی.

- محدودیت در تعمیم‌پذیری یافته‌ها: عدم امکان تعمیم قطعی یافته‌های این پژوهش به سایر مناطق آموزشی ایران به دلیل وجود تفاوت‌های قابل توجه در زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی.

- محدودیت در دسترسی به اطلاعات: احتمال محدودیت در دسترسی به برخی اسناد و مدارک مرتبط با موضوع در سازمان‌های آموزشی به دلیل ملاحظات مربوط به محرمانگی اطلاعات.

منابع

- Adler, R. B., & Rodman, G. (2006). *Understanding human communication*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195375404.001.0001>
- Amirianzadeh, M., Jalili, A., & Rezaei, S. (2017). Teachers' experiences in managing culturally diverse classrooms. *Education Management Studies*, 6(3), 77-90. <https://doi.org/10.22054/EMS.2017.8761>
- Amooei, S., & Mazinani, A. (2019). Challenges of diversity management in Iranian schools. *Journal of Educational Innovation*, 14(4), 23-36. <https://doi.org/10.32350/JEI.14.4.2019.23>
- Attride-Stirling, J. (2001). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative research*, 1(3), 385-405. <https://doi.org/10.1177/146879410100100307>
- Bagheri, R., & Sadr, S. (2018). Challenges in implementing multicultural education in Iranian schools. *Quarterly Journal of Educational Innovations*, 17(66), 85-102. doi:10.22034/jei.2018.93984
- Bamberg, M. (2020). *Narrative analysis: The personal experience narrative approach*. In Vandenbroeck, P., Verschelden, G., & De Corte, K. (Eds.), *Analyzing social practices* (pp. 123-143). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203108925-9>
- Banks, J. A. (2013). *Multicultural education: Issues and perspectives*. John Wiley & Sons. (book)
- Banks, J. A. (2019). *An introduction to multicultural education*. Pearson. <https://doi.org/10.1177/0022487118808006>
- Banks, J. A. (2019). *An introduction to multicultural education*. Pearson. <https://doi.org/978-0134800363>
- Bialyi, Y., & Mueller, J. L. (2021). Navigating cultural differences: Strategies for effective intercultural communication. *Journal of Intercultural Communication Research*, 50(3), 201-218. <https://doi.org/10.1080/17475759.2021.1896312>
- Booker, K. C. (2006). School belonging and the African American adolescent: What do we know and where should we go? *The High School Journal*, 89(4), 1-7. <https://doi.org/10.1353/hsj.2006.0005>
- Brown, G. W., & Clark, V. L. P. (2012). *Data analysis techniques*. The Sage handbook of qualitative research, 4, 487-508. (book chapter)
- Burdett, N., & O'Donnell, S. (2016). The place of cultural diversity within approaches to school improvement. *Improving Schools*, 19(2), 153-165. <https://doi.org/10.1177/1365480216648257>
- Chen, G. M., & Starosta, W. J. (1997). A review of the concept of intercultural sensitivity. *Human Communication*, 1, 1-16. <https://doi.org/10.1007/s10624-015-9369-6>
- Creswell, J. W. (2011). *Controversies in mixed methods research*. The Sage handbook of qualitative research, 4, 269-284.
- Cushner, K., & Mahon, J. (2019). *Intercultural competence in teacher education: Developing the intercultural competence of educators and their students*. In D. K. Deardorff (Ed.), *The SAGE handbook of intercultural competence* (pp. 304-320). SAGE Publications.
- Darling-Hammond, L., & Bransford, J. (Eds.). (2005). *Preparing teachers for a changing world: What teachers should learn and be able to do*. Jossey-Bass. (book)
- Deardorff, D. K. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241-266. <https://doi.org/10.1177/1028315306287002>
- Derman-Sparks, L., & Ramsey, P. G. (2011). *What if all the kids are white?: Anti-bias multicultural education with young children and families*. Teachers College Press. <https://doi.org/978-0807752128>
- Dusi, P. (2012). The family-school relationships in Europe: A research review. *CEPS Journal*, 2(1), 13-33.

- Esmaili, F., & Hashemi, S. (2016). Multicultural education in Iran: Strategies and obstacles. *Curriculum Studies Quarterly*, 8(2), 115-132. <https://doi.org/10.22054/CSQ.2016.7942>
- Fantini, A. E. (2009). *Assessing intercultural competence: Issues and tools*. In D. K. Deardorff (Ed.), *The SAGE handbook of intercultural competence* (pp. 456-476). SAGE Publications.
- Gaertner, S. L., Mann, J., Murrell, A., & Dovidio, J. F. (1989). Reducing intergroup bias: The benefits of recategorization. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(2), 239-249. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.2.239>
- Gay, G. (2010). *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice*. Teachers College Press. (book)
- Gay, G. (2018). *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice*. Teachers College Press. <https://doi:10.1080/00405841.2018.1425089>
- Gay, G., & Kirkland, K. (2003). Developing cultural critical consciousness and self-reflection in preservice teacher education. *Theory into Practice*, 42(3), 181-187. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4203_3
- Gudykunst, W. B., & Kim, Y. Y. (2003). *Communicating with strangers: An approach to intercultural communication*. McGraw-Hill. <https://doi.org/10.1037/11481-000>
- Gudykunst, W. B., & Kim, Y. Y. (2009). *Communicating with strangers: An approach to intercultural communication*. McGraw-Hill. <https://doi.org/10.1037/11481-000>
- Hassani Mehraban, M. (2020). Exploring the challenges of implementing multicultural education from the perspective of Iranian teachers. *Journal of Intercultural Education*, 31(3), 357-374. <https://doi.org/10.1080/10439862.2020.1739520>
- Hosseinpour, F., Karimi, L., & Nejati, M. (2018). Multicultural education in Iran: Opportunities and barriers. *Iranian Journal of Education Sociology*, 11(1), 45-59. <https://doi.org/10.29252/IJES.11.1.45>
- Javadi, M., & Hemmatyar, M. (2020). Challenges of managing cultural diversity in Iranian schools. *Journal of Educational Planning and Research*, 12(1), 45-62. <https://doi.org/10.22054/JEPR.2020.11326>
- Khalifa, M. A., Gooden, M. A., & Davis, J. E. (2016). Culturally responsive school leadership: A synthesis of the literature. *Review of Educational Research*, 86(4), 1272-1311. <https://doi.org/10.3102/0034654316630383>
- Landis, J. R., & Koch, G. G. (1997). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33(1), 159-174. <https://doi.org/10.2307/2529310>
- Lee, J. S., & Bowen, N. K. (2010). Parent involvement, cultural capital, and the achievement gap among elementary school children. *American educational research journal*, 43(2), 193-218.
- Lune, H., & Berg, B. L. (2017). *Qualitative research methods for the social sciences*. Pearson.
- Montano, Frank. (2015). Understanding Cultural Exchange: An Interdisciplinary Approach. *Dialectical Anthropology*, 39(1), 1-14. <https://doi.org/10.1007/s10624-015-9369-6>
- Moradi, K., Pourkalhor, O., & Shahsavari, Z. (2019). Obstacles to multicultural education in Iranian schools: A qualitative study. *Advances in Language and Literary Studies*, 10(1), 92-99. <https://doi.org/10.7575/aialc.all.v10n.1p.92>
- Nieto, S., & Bode, P. (2018). *Affirming diversity: The sociopolitical context of multicultural education* (7th ed.). Pearson. (book)
- Osterman, K. F. (2000). Students' need for belonging in the school community. *Review of Educational Research*, 70(3), 323-367. <https://doi.org/10.3102/00346543070003323>
- Parekh, B. (2015). *Rethinking multiculturalism: Cultural diversity and political theory*. Macmillan International Higher Education. <https://doi.org/10.1007/978-1-137-52751-0>
- Phinney, J. S. (1990). Ethnic identity in adolescents and adults: review of research. *Psychological*

- bulletin*, 108(3), 499. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.108.3.499>
- Ramos, A., & Demirbag, J. R. (2022). Fostering Intercultural Competence Through Culturally Responsive Teaching. *Journal of Diversity in Higher Education*, 15(1), 23-34. <https://doi.org/10.1037/dhe0000174>
- Scanlan, M., & López, F. A. (2015). *Leadership for culturally and linguistically responsive schools*. Routledge. <https://doi: 10.4324/9781315716602>
- Schiefer, D., & van der Noll, J. (2017). The essentials of social cohesion: A literature review. *Social Indicators Research*, 132(2), 579-603. <https://doi: 10.1007/s11205-016-1314-5>
- Shakori, A., & Azimi, N. (2020). The role of multicultural education in promoting social cohesion in Iranian schools: A case study of Kurdistan province. *Quarterly Journal of Educational Innovations*, 19(74), 115-134. <https://doi: 10.22034/JIER.2020.224478.1682>
- Sharifian, F. (2017). Cultural linguistics and linguistic relativity. *Language Sciences*, 59, 83-92. <https://doi:10.1016/j.langsci.2016.06.002>
- Sleeter, C. E. (2018). Multicultural education past, present, and future: Strong traditions and <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2018.12.001> an uncertain future. *International Journal of Multicultural Education*, 20(1), 5-20. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2018.12.001>
- Smith, A., Johnson, M., & Williams, K. (2021). Addressing cultural biases in school leadership. *Journal of Educational Administration*, 59(3), 345-359. <https://doi.org/10.1108/JEA-12-2020-0268>
- Smith, J. (2021). Fostering a Sense of Belonging and Community through Cultural Diversity in Schools. *Educational Leadership*, 78(4), 56-62. <https://doi.org/10.1037/dhe0000174>
- Spitzberg, B. H., & Changnon, G. (2009). *Conceptualizing intercultural competence*. In D. K. Deardorff (Ed.), *The SAGE handbook of intercultural competence* (pp. 2-52). Sage Publications. <https://doi.org/10.4135/9781841696055.n2>
- Suárez-Orozco, C., & Suárez-Orozco, M. M. (2001). *Children of immigration*. Harvard University Press.
- Theoharis, G., & Scanlan, M. (2015). *Leadership for increasingly diverse schools*. Routledge. <https://doi: 10.4324/9781315778273>
- UNESCO Creative Cities Network. (2023). Cultural Diversity and Creativity. <https://en.unesco.org/creative-cities/content/cultural-diversity-and-creativity>